

ŠTVRTOK, 24. JÚNA 1942

Milá Kitty,

je príšerne horúco, každý odfukuje a potí sa, a v tejto horúčave musím vybavovať všetko pešo. Až teraz si uvedomujem, aká príjemná je električka, a najmä otvorená plošina. Tento pôžitok nám židom už dávno odopreli, musí nám stačiť „pešibus“. Včera cez obed som musela ísť k zubárovi na ulicu Jána Luykena. Z našej školy, ktorá sa nachádza na ulici Stadstimmertuinen, je to poriadny kus cesty. V škole som popoludní už takmer zaspávala. Chvalabohu, že sa v takejto chvíli nájde niekto, kto človeku podá aspoň pohár vody. Sestrička u zubára je naozaj veľmi milá.

Jediné, na čom nám nezakázali voziť sa, sú člny. Člnkár na nábreží Jozefa Israela nás skutočne odviezol, keď sme ho o to poprosili. Holanďania naozaj nemôžu za to, že sa nám židom tak zle vodí.

Keby som sa tak nemusela vrátiť späť do školy! Cez veľkonočné prázdniny mi ukradli bicykel a mamin schoval otec u kresťanských známych. Našťastie sa však veľkými krokmi blížia letné prázdniny, ešte týždeň a utrpenie sa skončí.

Včera ráno som zažila milú príhodu. Prechádzala som okolo miesta, kde bývajú odstavené bicykle, keď tu zrazu na mňa niekto zvolal. Obzrela som sa a uvidela som sympatickeho chlapca, ktorého som stretla predchádzajúci večer u Wilmy. Je to jej vzdialený príbuzný, a Wilma je moja kamarátka. Spočiatku sa mi uvidela veľmi fajn. Aj stále je, ibaže celý čas nerozpráva o ničom inom ako o chalanoch, a to ma prestáva baviť. Rozpačito sa ku mne priblížil a predstavil sa ako

Hello Silberberg. Bola som trochu prekvapená a nebolo mi celkom jasné, čo odo mňa chce. Po chvíli z neho vyliezlo, že ma chce odprevadiť do školy. „Nedbám, ak máme tú istú cestu,“ odpovedala som mu a išli sme spolu. Hello má šesťnásť rokov a dokáže zaujímavo rozprávať o mnohých veciach.

Dnes ráno na mňa znovu čakal a zdá sa, že predbežne pri tom zostane.

Anna

STREDA, 1. JÚLA 1942

Milá Kitty,

až dnes som si opäť našla čas, aby som Ti znovu napísala. Vo štvrtok som strávila celé popoludnie u priateľov, v piatok sme mali návštevu a tak to išlo až podnes. Hello a ja sme sa za ten týždeň lepšie spoznali, veľa mi o sebe porozprával. Pochádza z Gelsenkirchenu a sám, bez rodičov, sa dostal do Holandska k starým rodičom. Jeho rodičia sú v Belgicku a on nemá najmenšiu šancu dostať sa k nim. Hello mal dievča, volalo sa Ursula. Poznám ju, je stelesnením jemnosti a nudy. Odkedy ma Hello stretol, zistil, že pri Ursule zaspáva. Som teda pre neho akýmsi povzbudzujúcim prostriedkom, človek by veru neveril, za čo všetko ho ľudia považujú!

Jacque u nás v sobotu prespala. Na obed bola Jacque u Hanneli a ja som sa na smrť nudila.

Hello sa mal po mňa večer zastaviť, no okolo šiestej zatelefonoval. Keď som zdvihla slúchadlo, ozval sa: „Tu je Helmuth Silberberg. Môžem, prosím, hovoriť s Annou?“

„Áno, Hello, tu je Anna.“

„Ahoj, Anna, ako sa máš?“

„Ďakujem, dobre.“

„Chcel som ti povedať, že dnes večer, žiaľ, nemôžem prísť, no predsa len by som sa rád s tebou chvíľku pozhováral. Môžem sa u vás o takých desať minút zastaviť?“

„Dobre, tak zatiaľ ahoj!“

„Ahoj, hneď som tam!“

Zložila som slúchadlo, rýchlo som sa preobliekla a trochu sa učesala. Potom som nervózne vyzerala von oknom. Nakoniec sa objavil. Zázrak nad zázrak, že som nezletela dolu schodmi ako blesk. Premohla som sa a počkala som, kým nezazvonil. Zišla som dolu a on začal priamo zmosta doprosta.

„Počúvaj, Anna, moja stará mama si myslí, že si ešte veľmi mladá na to, aby sme spolu chodili. Povedala, že sa musím presťahovať k Löwenbachovcom, ale ako možno vieš, s Ursulou sa už nestretávam.“

„Nie? A prečo? Hádám ste sa len nepohádali?“

„Nie, naopak. Povedal som jej len, že sa k sebe nehodíme, a preto nemá zmysel, aby sme spolu chodili, no napriek tomu je u nás vždy vítaná. A že dúfam, že aj ja som naďalej vítaný u nich doma. Myslel som si totiž, že Ursula chodí aj s iným chlapcom, a podľa toho som sa k nej aj správval. No nebola to vôbec pravda. Strýko vraví, že sa jej musím ospravedlniť, hoci mi to bolo, prirodzene, spočiatku proti srsti. Preto som to s ňou radšej skončil, aj keď to bol len jeden z mnohých dôvodov. Stará mama chce, aby som sa naďalej kamarátil s Ursulou, a nie s tebou, no mne sa to nepáči, a ani to nechcem. Starší ľudia mávajú dosť staromódne názory. Nemôžem sa správať podľa nich. Hoci som od starých

rodičov závislý, viem, že aj oni potrebujú mňa. V stredu mám voľno. Starí rodičia si myslia, že chodím do modelárskeho krúžku, no v skutočnosti chodievam na stretnutia klubu sionistov. Starí rodičia by mi to nikdy nedovolili, pretože sionistov nemajú radi. Ani ja nie som bohvieaký zapálenec, ale zaujíma ma to. Aj keď sa tam v poslednom čase nazbieralo také množstvo ľudí, že odtiaľ asi odídem. V túto stredu večer tam idem naposledy. Takže voľno budem mať v stredu večer, v sobotu popoludní a večer a v nedeľu popoludní, a možno aj častejšie.“

„Ak však tvoji starí rodičia nechcú, aby sme sa stretávali, nemôžeme to robiť poza ich chrbát.“

„Lásku nemožno nikomu nanútiť.“

Prechádzali sme okolo kníhkupectva Blankevoort, kde postával Peter Schiff s dvoma inými chlapcami; bolo to prvý raz po dlhom čase, čo ma pozdravil, a mňa to veľmi potešilo. V pondelok večer bol Hello u nás doma, aby sa predstavil mojim rodičom. Priniesla som tortu, bonbóny, čaj a zákusky, slovom, všetko, čo bolo poruke, no ani ja, ani Hello sme neobsedeli, a preto sme sa vybrali na prechádzku. Odprevadil ma domov až desať minút po ôsmej. Otecko sa veľmi hneval, povedal, že to nie sú spôsoby, chodiť tak neskoro, a musela som mu sľúbiť, že už nikdy neprídem neskôr ako pred ôsmou. Nasledujúcu sobotu Hello zas pozval mňa.

Wilma mi hovorila, že raz večer sa u nej Hello zastavil a ona sa ho spýtala: „Ktorá ti je sympatickejšia – Ursula alebo Anna?“, načo on odpovedal: „Do toho ťa nič.“

Keď odchádzal (po celý večer ich rozhovor potom viazol), povedal: „Jasné, že Anna, ale nikomu ani muk!“ a čo najrýchlejšie odišiel.

Ako vidíš, Hello sa do mňa naozaj zamiloval. Je to celkom príjemná zmena. Margot by povedala, že Hello je milý chalan. Aj ja si to myslím, ba dokonca si myslím ešte viac. Aj mama ho strašne chváli. „Milý chlapec, dobre vychovaný a sympatický.“ Som rada, že sa Hello páči celej našej rodine, iba mojim kamarátkam nie; považuje ich za detinské. V tom má, mimochodom, pravdu. Jacque ma kvôli Hellovi neustále otravuje; že určite nie som zamilovaná, to nie, a že môžem mať predsa toľko priateľov, koľko chcem, a nik sa nad tým nepozastavuje.

Mama sa stále vyzvedá, za koho sa budem chcieť neskôr vydať. Nikdy neuhádne, že za Petra, pretože jej to stále vyhováram. A ani sa pritom nezačervenám. Milujem Petra, ako som ešte nikdy nikoho nemilovala, a stále si nahováram, že za ostatnými dievčatami lieta len kvôli tomu, aby ukryl svoje skutočné city. Možno si teraz myslí, že Hello a ja sme sa do seba zamilovali. Ale nie je to pravda. Je len mojím kamarátom, alebo, ako hovorí mama, gavalierom.

Tvoja Anna

NEDEĽA, 5. JÚLA 1942

Milá Kitty,

slávnostné ukončenie školského roka, ktoré sa uskutočnilo v Židovskom divadle, prebehlo výborne. Nemám až také zlé vysvedčenie. Jednu nedostatočnú, z algebry päťku a potom skoro samé sedmičky, dve osmičky a dve šestky. Doma mali všetci radosť. Čo sa týka známok, sú moji rodičia úplní iní ako rodičia iných detí. Nezáleží im na tom, či domov nosím dobré alebo

zlé známky. Hlavne, že som zdravá, že sa slušne správam a som veselá. Myslia si, že keď sú tieto tri veci v poriadku, príde všetko ostatné samo od seba.

Ja som úplne iná. Nechcem byť zlou žiačkou. Prednostne ma prijali na lýceum, pretože inak by som musela zostať v siedmej triede šiestej Montessoriovej školy. Keď museli ísť všetky židovské deti do židovských škôl, pán Elte ma spolu s Lies Goslarovou po zdĺhavom pohovore prednostne prijal. Aj Lies sa dostala do vyššej triedy, hoci musela robiť dosť ťažké opravné skúšky z geometrie.

Úbohá Lies, nemá doma vôbec podmienky na učenie; v jej izbe sa hrá celý deň jej malá sestra, rozmazané, sotva dvojročné decko. Keď Gabi nie je niečo po vôli, hneď začne revať, a keď sa jej Lies nevenuje, spustí zasa krik pani Goslarová. Takto sa veru nedá dobre učiť. Veľmi jej nepomôžu ani hodiny navyše, ani to, že ju často nechávajú sedieť po škole. A to nehovorím o tom, ako vyzerá celá ich domácnosť. Rodičia pani Goslarovej bývajú vo vedľajšom vchode, no stravujú sa u rodiny. Potom je tu ešte slúžka, bábätko, večne roztržitý a duchom neprítomný pán Goslar a nervózna, podráždená pani domáca, ktorá navyše čaká ďalšie dieťa. Lies, ktorá má obe ruky ľavé, je v tomto virvare úplne stratená.

Vysvedčenie mojej sestry Margot je vynikajúce ako vždy. Keby u nás dávali „cum laude“, istotne by ho dostala, taká je to hlavička!

Otecko býva v poslednom čase veľa doma. Povedali mu, že v kancelárii už nemá čo hľadať; musí to byť hrozné, keď sa človek cíti zbytočný. Opektu prebral pán Kleiman a pán Kugler zas spoločnosť Gies a spol., ktorú založili roku 1941.

Keď sme sa boli pred niekoľkými dňami prejsť, otec-ko začal hovoriť o tom, že by sme sa mali niekam ukryť. Rozprával, že bude pre nás veľmi ťažké žiť v úplnej od-rezanosti od sveta. Spýtala som sa ho, prečo o tom hovorí.

„Nuž, Anna,“ odvetil, „veď vieš, že už vyše roka sťa-hujeme oblečenie, potraviny a nábytok k priateľom. Nechceme, aby sa náš majetok dostal do rúk Nemcom, no ešte menej by sme sa im do rúk chceli dostať my sami. Radšej preto odídeme skôr, než si po nás prídu.“

„Ale kam, otecko?“ preľakla som sa otcovho vážne-ho hlasu.

„Nemusíš sa znepokojovať, to zariadime my. Pokým sa dá, pokojne si užívaj bezstarostný život.“

To bolo všetko. Kiež by sa tieto hrozivé slová vyplni-li čo najneskôr!

Nieкто zvoní, to bude Hello. Končím.

Tvoja Anna

STREDA, 8. JÚLA 1942

Milá Kitty,

zdá sa mi, akoby od nedele uplynula celá večnosť. Tolko sa toho prihodilo, že mám pocit, akoby sa zmen-il celý svet. Napriek tomu, milá Kitty, som stále naži-ve, a ako vraví otecko, to je to najhlavnejšie. Skutočne, som nažive, no nepýtaj sa ma, ako to je vôbec možné. Aby si ma dobre pochopila, musím ti dopodrobna vy-rozprávať, čo sa od nedele popoludnia stalo.

O tretej (Hello už bol preč, no neskôr sa znovu ob-javil) k nám nieкто prišiel. Nepočula som zvonenie,

pretože som si na verande rozložila kreslo a trochu som si čítala. Neskôr sa v kuchynských dverách zjavila rozrušená Margot. „Otecko dostal predvolanie na SS,“ šepala. „Mama išla za pánom van Daanom.“ (Van Daan je náš dobrý známy a spoluvlastník v oteckovej firme.)

Veľmi som sa preľakla. Predvolanie! Každý vie, čo to znamená; v duchu sa mi vybavili koncentračné tábory a samoty. Znamená to, že nášho otecka odvedú? „Prirodzene, že nikam nepôjde,“ vysvetlila mi Margot, keď sme si sadli do izby a čakali na mamu. „Mama išla k van Daanovi, aby sa spýtala, či môžeme ísť do nášho úkrytu už zajtra. Van Daan sa bude ukrývať spolu s nami. Budeme tam siedmi.“ Ticho. Nebolo nám do reči. Myšlienka na otca, ktorý nič netušiac odišiel do Židovskej invalidovne, čakanie na matku, horúčava a napätie nám vzali reč.

Odzrazu ktosi zazvonil. „To je Hello,“ povedala som.

„Neotváraj,“ zadržala ma Margot, no bolo to zbytočné, lebo už sme počuli ako sa dolu s Hellom rozpráva mama a pán van Daan. Vyšli hore a zamkli za sebou dvere. Zakaždým, keď sa ozval zvonec, musela som ja alebo Margot nazrieť dolu, či to nie je otecko. Nikoho iného sme nesmeli pustiť dnu. Margot a ja sme museli odísť z izby, lebo van Daan chcel s mamou hovoriť osamote.

Keď sme sedeli v spálni, povedala mi Margot, že predvolali nie otecka, ale ju. Znova som sa preľakla a rozplakala som sa. Margot má šesťnásť. Znamená to, že deportujú už aj také mladé dievčatá? Našťastie Margot nikam nepôjde, potvrdila to aj mama a otecko mal iste nejaké tušenie, keď naposledy hovoril o úkryte. Kam sa však schováme? V meste, na dedine, v nejakom

dome či v chate? Ako a kde...? Tých otázok bolo mnoho, a hoci sa neustále vracali, neopovážila som sa na nič spýtať.

Margot aj ja sme si začali baliť najdôležitejšie potreby do školských tašiek. Prvé, čo som zabalila, bol tento viazaný zošit, potom nasledovali natáčky, vreckovky, učebnice, hrebeň, staré listy; myslela som na úkryt a balila som do tašky tie najnezmyselnejšie veci, no bolo mi to jedno. Viac ako na šatách mi záležalo na spomienkach.

O piatej konečne prišiel domov otecko. Zatelefonovali sme pánu Kleimanovi a spýtali sme sa, či môže prísť ešte dnes večer. Van Daan odišiel a zanedlho sa vrátil s Miep. Miep napchala do tašky niekoľko párov topánok, šaty, kabáty, spodnú bielizeň, pančuchy a slúbila, že sa večer ešte vráti. Potom byt stíchol; nik z nás štyroch nemal chuť na večeru. Ešte stále bolo horúco a všetko to bolo také čudné.

Veľkú izbu na poschodí sme prenajali istému pánovi Goldschmidtovi, rozvedenému tridsiatnikovi, ktorý v ten večer nemal zrejme čo robiť. Nemohli sme sa ho nijako zbaviť, trčal u nás do desiatej.

O jedenástej prišli Miep a Jan Giesovci. Miep pracuje u otecka v kancelárii už od roku 1933 a je našou dobrou priateľkou, podobne ako jej novopečený manžel Jan. V Miepiných a Janových hlbokých vreckách znovu zmizlo niekoľko párov topánok, pančuchy, knihy a spodná bielizeň; odišli od nás o pol dvanástej.

Hoci som vedela, že toto bude posledná noc v mojej posteli, bola som na smrť unavená a zaspala som ako kus dreva. O pol šiestej ma prebudila mama. Našťastie už nebolo tak horúco ako v nedeľu; celý deň padal

teplý dážd'. Naobliekali sme sa, akoby sme mali stráviť nasledujúcu noc v chladničke. To preto, aby sme so sebou vzali ešte viac oblečenia. Nijaký žid by sa v našej situácii neopovážil vyjsť z domu s kuframi napratanými šatstvom. Mala som na sebe dve tielka, troje nohavičiek, šaty, na nich sukňu, kabátik, letný plášť, dva páry pančúch, zimné topánky, čiapku, šál a bohviečo ešte. Už doma som sa v tom skoro udusila, ale to nikoho nezaujímalo.

Margot si napchala do školskej tašky učebnice, vytiahla z šopy bicykel a pustila sa rovno za Miep, kamsi do neznáma. Doteraz som totiž netušila, kde sa nachádza to tajomné miesto, na ktorom sme sa mali ukryť. O pol ôsmej sme za sebou zamkli dvere; stihla som sa rozlúčiť s Moortje, mojou malou mačičkou, ktorá nájde útočisko u susedov, ako stálo v liste pre pána Goldschmidta.

Rozostlané postele, neodpratané raňajky na stole, v kuchyni pôlt mäsa pre mačku – to všetko vzbudzovalo dojem, akoby sme boli opustili dom v zhone. Dojmy nám však boli ukradnuté, museli sme sa ihneď dostať preč, len preč a do bezpečia, nič iné.

Zajtra ti napíšem viac.

Tvoja Anna

ŠTVRTOK, 9. JÚLA 1942

Milá Kitty,

tak sme teda utekali v lejaku – otecko, mama a ja. Každý držal v ruke nejakú tašku, buď školskú alebo nákupnú, napchatú až po vrch najrôznejšími vecami.

Robotníci, ktorí išli včas ráno do práce, sa na nás sústrastne dívali. Bolo vidno, že nás ľutujú, no odviezť nás nemohol nik; krikľavá žltá hviezda hovorila za všetko.

Až keď sme boli na ulici, rozpovedali mi rodičia postupne celý plán. Už niekoľko mesiacov z domu odnášali rad zaradom, čo sa dalo, nábytok aj šatstvo, a 16. júla sme sa mali presťahovať do úkrytu. Predvolanie náš útek urýchlilo o desať dní, takže sme sa museli uspokojiť s nie celkom upravenými miestnosťami.

Úkryt sa nachádza v dome, kde sú oteckove kancelárie. Niekomu sa to možno zdá nepochopiteľné, preto hneď všetko bližšie vysvetlím. Otecko nemal veľa zamestnancov; pána Kuglera, Kleimana a Miep, potom 23-ročnú pisárku Bep Voskuijlovú. Títo všetci vedeli o našom príchode. Nevedeli o nás len pán Voskuijl – Bepin otec, ktorý je skladníkom, a jeho dvaja pomocníci.

Dom pozostáva z nasledujúcich častí: na prízemí je veľké skladisko, ktoré slúži aj na expedíciu tovaru. Nachádza sa tu viacero oddelení, v jednom sa napríklad melie škorica, klinčeky a surogát korenia, v inom je zasa menší sklad. Hneď pri dverách do skladu sa nachádzajú obyčajné domové dvere a za nimi ďalšie, ktoré vedú ku schodisku. Keď človek vyjde hore schodmi, narazí na dvere z mliečneho skla, na ktorých bolo kedysi čiernymi písmenami napísané „Kancelária“. V tejto veľmi veľkej, presvetlenej a preplnenej miestnosti je hlavná kancelária. Cez deň tu pracujú Bep, Miep a pán Kleiman. Keď človek prejde cez kumbálik, kde je len železná skriňa, šatník a truhlica na rozličné potreby, ocitne sa v malej zatuchnutej a dosť tmavej

zadnej miestnosti. Kedysi tam sedávali pán Kugler s pánom van Daanom, teraz už pán Kugler sám. Aj z chodby sa dá dostať do Kuglerovej kancelárie, ale opäť len cez sklené dvere, ktoré sa však zvonka veľmi ťažko otvárajú, takže ich otvárajú len znútra. Za Kuglerovou kanceláriou sa potom ide dlhou chodbou, popri kôlni na uhlie, človek vybehne po štyroch schodíkoch a narazí na pýchu celého domu: na súkromnú kanceláriu. Elegantný tmavý nábytok, linoleum, na dlážke koberec, rádio, krásna lampa – je to tu perfektné. Nasleduje veľká, priestranná kuchyňa s bojlerom na teplú vodu a s dvoma plynovými horákmi. Hneď vedľa je WC. To je prvé poschodie. Z dolnej chodby vedú na medziposchodie obyčajné drevené schody. Vľavo a vpravo sú dvere; jedny vedú do prednej časti domu, kde sa nachádzajú expedičné miestnosti, komora a povala. Opačnou stranou sa možno dostať cez prednú časť domu na ulicu po dlhých, veľmi strmých, typických holandských schodoch, na ktorých si možno dolámať väzy.

Vpravo sa nachádzajú dvere, ktoré vedú do „zadného traktu“. Ani by sa ti neprisnilo, že za týmito jednoduchými, na sivo natretými dverami sa skrýva toľko miestností. Dvere majú vyvýšený prah. Stačí ho prekročiť, a už si dnu. Priamo oproti vchodovým dverám sú strmé schody, vľavo malá chodbička a izba. V tejto miestnosti budeme mať obývačku a rodičia spálňu. Hneď vedľa je ešte jedna menšia izbička, ktorá bude dvom slečnám Frankovým slúžiť ako spálňa a pracovňa. Vpravo od schodov je miestnosť bez okna, kde sa nachádza umývadlo a oddelené WC. Aj táto je prepojená s Margotinou a mojou izbou. Keď človek vybehne

hore po schodoch a otvorí dvere, prekvapí ho, že v tejto starej zadnej časti domu môže byť taká veľká, svetlá a priestranná miestnosť. Je v nej sporák (kedysi tu totiž bolo Kuglerovo laboratórium) a drez. Poslúži ako kuchyňa a súčasne spálňa, obývačka, jedáleň a pracovňa pre manželov van Daanovcov. Aj tu je komora a povala, podobne ako vpredu. Takže to je teraz náš celý, krásny nový domov!

Tvoja Anna

PIATOK, 10. JÚLA 1942

Milá Kitty,

Zdá sa mi, že som ťa zdĺhavým opisom bytu dosť nudila. No myslím si, že je treba, aby si vedela, kde som to zakotvila; všetko ostatné sa dozvieš z nasledujúcich listov.

Najprv dorozprávam, čo som začala minule, pretože ako vieš, nepovedala som ti úplne všetko. Keď sme prišli na Prinsengracht 263, Miep nás rýchlo pustila dnu, prešli sme cez dlhú chodbu, vyšli sme po drevených schodoch a dostali sme sa do zadného traktu domu. Zavrela za nami dvere a ocitli sme sa sami. Margot prišla na bicykli oveľa skôr a už na nás čakala.

Naša obývačka a vlastne aj ostatné miestnosti boli také zapratané, že sa to ani nedá opísať. Na zemi a na posteliach boli porozkladané všetky kartónové škatule, ktoré naši poslali v priebehu minulých mesiacov do úradu. V malej izbičke sa až po povalu vršila posteľná bielizeň. Ak sme sa chceli večer vyspať v poriadne ustlaných posteliach, museli sme sa pustiť do

práce a celý neporiadok poupratovať. Mama a Margot ležali na postelných matracoch a nevládali pohnúť ani prstom, také boli unavené a otupené. Len my dvaja s ockom sme boli schopní pustiť sa do roboty a poupratovať.

Celý deň sme rozbalovali škatule, ukladali sme veci do skriň, majstrovali a upratovali, a napokon sme večer na smrť ustatí zaľahli už do čistého. Celý deň sme nemali nič teplé v ústach, no nevadilo nám to; mama a Margot boli príliš unavené a rozrušené, aby niečo zjedli, a ja s oteckom sme mali plné ruky práce.

V utorok ráno sme pokračovali v upratovaní. Bep a Miep išli nakúpiť na naše lístky, otecko vylepšoval zatemnenie okien, drhli sme kuchynskú dlážku a opäť sme boli od rána do večera na nohách. Do stredy bolo sotva času rozmýšľať nad veľkou zmenou, ktorá nastala v mojom živote. Až teraz som si našla chvíľku, aby som ti porozprávala o všetkom, čo sa udialo odvtedy, ako sme sa nasťahovali do zadného domu, a celkovo sa zamyslela nad tým, čo sa stalo a čo nás ešte len čaká.

Tvoja Anna

SOBOTA, 11. JÚLA 1942

Milá Kitty,

otecko, mama a Margot si ešte stále nevedia zvyknúť na Westertorenský zvon, ktorý vyzvára každú štvrtú hodinu. Ja som si naň už zvykla, dokonca som si ho aj obľúbila, a najmä v noci mám pri ňom pocit bezpečia. Iste ťa zaujíma, ako sa mi tu páči. Nuž, zatiaľ Ti môžem

povedať len toľko, že ani sama neviem. Myslím, že sa tu nikdy nebudem cítiť ako doma, no tým nechcem povedať, že sa cítim zle, skôr ako v nejakom zvláštnom penzióne, akoby som tu bola na prázdninách. Je to dosť čudný opis našej situácie, ale nič sa nedá robiť. Zadný dom je ideálnym úkrytom, a hoci tu je vlhko a dom je akýsi krivý, v celom Amsterdame, ba dokonca azda v celom Holandsku by sme sotva našli niečo pohodlnejšie.

Naša izbička pôsobila s holými stenami dosť pusto, ale keď mi otecko doniesol celú moju zbierku pohľadníc a filmových hviezd, vzala som lepidlo, ktoré som štetcom naniesla na stenu, a táto sa čoskoro zmenila na jeden veľký obraz. Teraz to tu vyzerá oveľa veselšie, a keď prídu van Daanovci, spravíme si z dreva, ktoré je na povale, poličky a mnoho iných pekných vecí.

Margot a mama sa už pozviechali. Mama chcela včera uvariť hrachovú polievku, no dolu sa zarozprávala, zabudla na ňu a polievka tak prihorela, že sa hrach spálil na uhol' a nedal sa z hrnca odstrániť.

Včera večer sme všetci štyria išli do súkromnej kancelárie a počúvali sme britský rozhlas. Tak strašne som sa bála, že by to mohol niekto počuť, že som otca doslova ťahala za rukáv, aby so mnou išiel radšej hore. Mama mala pre mňa pochopenie a odišla so mnou. Aj pri iných veciach sa bojíme, že by nás mohli susedia začuť. Už v prvý deň sme si ušili závesy. Vlastne ani nemožno hovoriť o závesoch, pretože sú to len handričky rozličnej veľkosti, tvaru a kvality, ktoré sme spolu s oteckom dosť neodborne pozošivali. Tieto umelecké výtvory sme potom pripínáčikmi upevnili na okná, aby sa nedali dať dolu až do konca nášho pobytu.

Vpravo od nás sa nachádza pobočka zandaamskej firmy Keg a naľavo je stolárstvo. Po pracovnom čase tam teda niet ani nohy, ale musíme byť ticho, aby von neprenikol nijaký zvuk. Margot sme zakázali v noci kašľať, hoci je poriadne prechladnutá a berie veľké dávky kodeínu.

Veľmi sa teším na van Daanovcov, ktorí majú prísť v utorok; bude nám veselšie a nebude tu tak ticho. Práve ticho ma večer a v noci nesmierne znervózňuje a neviem, čo by som dala za to, keby tu s nami mohol spať niekto z našich ochrancov.

Nie je to však až také strašne zlé, lebo si tu môžeme sami variť a v oteckovej kancelárii počúvame rádio. Pán Kleiman, Miep a Bep Voskuijlová nám veľmi pomohli. Mali sme už rebarboru, jahody a čerešne a nemyslím si, že by sme sa tu zatiaľ nudili. Máme čo čítať a určite si nakúpime ešte veľa hier. Samozrejme, že sa nesmieme dívať von z okna ani vychádzať na ulicu. Okrem toho musíme byť ticho, pretože dolu nás nesmú počuť.

Včera sme mali veľa práce, museli sme načistiť dva koše čerešní. Pán Kugler chce zavárať. Z debničiek na čerešne si spravíme poličky na knihy.

Musím ísť, už ma volajú.

Tvoja Anna

28. SEPTEMBRA 1942 (DODATOK)

Je mi nesmierne smutno z toho, že nikdy nesmieme vyjsť von, a veľmi sa bojím, že nás nájdú a postrieliajú. To veru nie je bohvieaká vybliadka.